

Відгук

офіційного опонента

доктора економічних наук, професора,
професора кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту
Львівського національного університету імені Івана Франка

Демчишака Назара Богдановича

на дисертаційну роботу

Лесуна Сергія Миколайовича на тему:

«Формування системи фінансової безпеки підприємств ІТ-сфери в умовах
становлення цифрової економіки»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Актуальність теми дисертаційної роботи

Сучасний розвиток підприємств ІТ-сфери відбувається під впливом сукупності внутрішніх і зовнішніх чинників, серед яких чільне місце займають цифрова трансформація економіки, загострення конкуренції на міжнародних ринках, воєнно-політична нестабільність, посилення кіберзагроз та зміна умов фінансового забезпечення ІТ-бізнесу. Тому здатність ІТ-підприємств своєчасно ідентифікувати загрози, адаптуватися до трансформацій зовнішнього та внутрішнього середовища, а також підтримувати фінансову стійкість набуває особливого значення.

ІТ-сфера є однією з найбільш динамічних і стратегічно важливих складових національної економіки, оскільки забезпечує розвиток цифрових сервісів, інноваційних продуктів, технологічну модернізацію інших секторів, створення нових робочих місць і формування експортних надходжень. При цьому високий рівень залежності ІТ-підприємств від зовнішніх ринків, кадрового потенціалу, цифрової інфраструктури, валютних надходжень та інституційного середовища зумовлює підвищену їх вразливість, враховуючи також вплив на фінансову безпеку дестабілізуючих чинників.

За таких умов особливо актуальним є формування дієвої системи фінансової безпеки підприємств ІТ-сфери, яка б враховувала сучасні ризики, галузеву специфіку, умови цифрової трансформації та необхідність поєднання внутрішніх механізмів фінансового управління із зовнішніми інституційними чинниками розвитку ІТ-сектору. Це зумовлює потребу в науковому обґрунтуванні підходів до формування такої системи з урахуванням особливостей ІТ-сфери та сучасних умов розвитку цифрової економіки.

З огляду на зазначене можна констатувати, що дисертаційна робота Лесуна С. М. присвячена актуальній і практично важливій проблемі формування системи фінансової безпеки підприємств ІТ-сфери в умовах становлення цифрової економіки, що зумовлює її наукову та прикладну значущість.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Тематика дисертації відповідає напрямам науково-дослідної роботи Національного університету «Чернігівська політехніка» та пов'язана з виконанням НДР «Розробка механізму фінансування інноваційного відновлення стратегічно важливих секторів економіки України у післявоєнний період» (державний реєстраційний номер 0123U104318), а також НДР «Розвиток фінансової системи в умовах турбулентності та становлення цифрової економіки» (державний реєстраційний номер 0125U000298).

Участь здобувача у виконанні зазначених тем полягала в обґрунтуванні положень щодо фінансової безпеки підприємств в умовах цифрової трансформації та нестабільного економічного середовища, а також у розвитку методичних підходів до оцінювання фінансової безпеки підприємств ІТ-сфери. Це підтверджує зв'язок проведеного дослідження з актуальними науковими проблемами фінансового забезпечення, цифровізації та підвищення стійкості підприємств.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Дисертаційна робота загалом є ґрунтовним, логічним та завершеним науковим дослідженням, у якому забезпечено послідовний зв'язок між теоретичними положеннями, аналітичними результатами та практичними рекомендаціями. Структура дисертації відповідає поставленій меті, а зміст її розділів забезпечує комплексне розкриття проблематики формування системи фінансової безпеки підприємств ІТ-сфери в умовах становлення цифрової економіки.

Обґрунтованість наукових результатів підтверджується тим, що автором досліджено як загальні теоретичні засади фінансової безпеки підприємств, так і специфічні особливості функціонування ІТ-сфери, що дозволило сформулювати цілісне бачення системи фінансової безпеки ІТ-підприємств і визначити напрями її практичного забезпечення.

Достовірність висновків і рекомендацій забезпечується поєднанням теоретичного аналізу, економіко-статистичного дослідження, фінансової діагностики, систематизації ризиків і загроз, а також використанням методів моделювання та сценарного підходу. Такий комплексний підхід дозволив забезпечити взаємозв'язок між отриманими аналітичними результатами та сформульованими на їх основі науково-практичними рекомендаціями.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і представлених рекомендацій підтверджується також апробацією результатів дослідження на науково-практичних конференціях, їх відображенням у наукових публікаціях та доведенням окремих положень до практичного використання. Це дає підстави вважати основні результати дисертації достовірними, аргументованими та такими, що мають наукову й прикладну цінність.

Наукова новизна одержаних результатів

Ознайомлення з дисертаційною роботою та опублікованими за її темою науковими працями дає підстави виокремити, передусім, такі здобутки автора:

удосконалено:

- методичний інструментарій оцінювання рівня фінансової безпеки підприємств ІТ-сфери, що передбачає розрахунок інтегрального показника стану фінансової безпеки з конкретизацією його ключових параметрів: фінансової стійкості, ліквідності, прибутковості, майнового стану, рівня ділової активності та інвестиційної привабливості підприємств (п.2.3, с.157-180);

- концептуальні положення обґрунтування сутності системи фінансової безпеки підприємств ІТ-сфери, які базуються на використанні системного підходу, дослідженні особливостей фінансової діяльності ІТ-підприємств та аналізі ендогенних і екзогенних чинників, що впливають на ефективність їх функціонування (с.77-103, рис. 1.16, 1.18);

- прикладні аспекти підвищення ефективності державної підтримки забезпечення фінансової безпеки підприємств ІТ-сфери в умовах становлення цифрової економіки, обґрунтовані з урахуванням результатів кореляційно-регресійного аналізу (п.3.3, табл. Г.1) ;

- підходи до визначення результатів впливу цифрової економіки на функціонування системи фінансової безпеки підприємств ІТ-сфери, що реалізовано через виокремлення технологічного, інформаційного, організаційного, ризикового, інфраструктурного та інституційного аспектів такого впливу (с.41-43, рис. 1.4, 1.5);

набули подальшого розвитку:

- понятійно-категоріальний апарат фінансової науки у частині уточнення сутності поняття «фінансова безпека ІТ-підприємства» (с.99, рис. 1.18);

– систематизація деструктивних чинників та потенційних загроз фінансовій безпеці підприємств ІТ-сфери, які виокремлено на основі поєднання результатів PEST- та SWOT-аналізу, дослідження поточного фінансового стану підприємств і розподілено на воєнно-політичні, фінансово-економічні, регуляторні, кадрові, технологічні та кібербезпекові (п.3.1, с. 184-209, табл. 3.1);

– наукові положення щодо обґрунтування впливу стабільності фінансової діяльності ІТ-підприємств на рівень фінансової безпеки ІТ-галузі та національного господарства (с.100-103, рис. 1.19).

Зазначені результати мають належний рівень наукової новизни, узгоджуються зі змістом дисертації та відображають особистий внесок автора у розвиток теоретико-методичних і прикладних положень фінансової безпеки підприємств ІТ-сфери.

Практичне значення результатів дослідження

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що розроблені у дисертації наукові положення та висновки доведені до рівня науково-практичних рекомендацій, орієнтованих на використання у діяльності підприємств ІТ-сфери. Результати проведеної роботи впроваджені у діяльність:

– SendPulse Inc.: положення щодо комплексного оцінювання рівня фінансової безпеки ІТ-підприємства на основі інтегрального показника враховано для проведення внутрішньої фінансової діагностики, моніторингу фінансових показників та виявлення негативних тенденцій у фінансово-господарській діяльності підприємства (довідка № 02-15/11 від 12.05.2026 р.);

– ФОП Базилевич В. М.: прийнято до використання рекомендації щодо ідентифікації зовнішніх загроз і внутрішніх ризиків фінансової безпеки ІТ-підприємств, їх систематизації та застосування сценарного підходу до

реагування на дестабілізаційні чинники цифрового середовища (довідка № 03/05-26 від 11.05.2026 р.);

– ТОВ «Айті-Солюшнс»: враховано пропозиції щодо використання цифрових інструментів у системі забезпечення фінансової безпеки підприємства (довідка про впровадження результатів дослідження від 05.05.2026 р.).

Окремі теоретичні та методичні положення і висновки за результатами дослідження використано в освітньому процесі кафедри фінансів, банківської справи та страхування Національного університету «Чернігівська політехніка» при розробці методичних матеріалів, а також під час проведення лекційних і практичних занять з навчальних дисциплін «Фінансовий аналіз», «Фінансове планування у бізнесі», «Фінанси підприємств», «Фінансовий менеджмент» (довідка № 202/08-835 від 12.05.2026 р.).

Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях

Наукові результати дисертаційної роботи пройшли належну апробацію та достатньо повно представлені в опублікованих працях автора. За темою дослідження опубліковано 15 наукових праць, з них: 1 стаття у науковому виданні, що індексується у Web of Science, 6 статей у наукових фахових виданнях України та 7 публікацій апробаційного характеру. Загальний обсяг публікацій становить 8,24 д.а., особистий внесок автора – 3,62 д.а.

Публікації автора відповідають основним положенням дисертаційної роботи, підтверджують апробацію результатів дослідження та відповідають вимогам МОН щодо оприлюднення наукових результатів.

Дотримання норм академічної доброчесності

Під час аналізу дисертації та основних наукових праць за її результатами фактів порушення академічної доброчесності не встановлено.

На наш погляд, здобувач дотримувався норм законодавства про авторське право та принципів академічної доброчесності. У дисертації наявні посилання на використані джерела, а результати дослідження мають самостійний характер.

Висновки та пропозиції, які викликають певні зауваження на окремі суперечності, що можуть слугувати підґрунтям для дискусії

Відзначаючи загалом високий науковий рівень проведеного дослідження вважаємо доцільним звернути увагу на такі дискусійні його аспекти:

1. На с. 208 (рис. 3.7) автор систематизує внутрішні ризики фінансової безпеки, виділяючи фінансові, кадрові, інформаційно-технологічні, інвестиційні та управлінські. На наш погляд, цю класифікацію доцільно було б доповнити групою репутаційних ризиків, які є важливими для ІТ-бізнесу і безпосередньо впливають на його капіталізацію та фінансову стійкість.

2. У межах інтегрального оцінювання рівня фінансової безпеки переважають кількісні фінансово-економічні показники підприємств (п.2.3, с.157-180). При цьому, на наше переконання, дискусійним залишається питання необхідності врахування якісних параметрів, важливих для ІТ-підприємств, зокрема плинності кадрів, цифрової зрілості, залежності від ключових клієнтів, якості контрактної бази, репутаційних ризиків тощо.

3. На с. 252-254 дисертації автором узагальнено ризики, очікувані ефекти та напрями реалізації державної політики щодо підвищення фінансової безпеки ІТ-підприємств (рис. 3.13, рис. 3.14). Водночас доцільно було б чіткіше розмежувати заходи короткострокового характеру, актуальні для умов воєнної економіки, та середньо- і довгострокові заходи, спрямовані на зміцнення інвестиційної спроможності та безпекового потенціалу ІТ-підприємств в Україні.

4. У роботі, у різних її частинах, розкрито фінансовий інструментарій забезпечення фінансової безпеки ІТ-підприємств та приділено увагу ризикам, що виникають у процесі їх функціонування. Водночас при цьому, вважаємо, доцільно було б більш детально розглянути можливості використання страхових інструментів для мінімізації фінансових наслідків окремих ризиків ІТ-підприємств.

5. На наш погляд, робота виграла би, якщо б практична спрямованість запропонованого у п. 2.3 методичного підходу до оцінювання рівня фінансової безпеки підприємств ІТ-сфери була би додатково посилена шляхом його апробації не лише на агрегованих галузевих даних, а й на рівні окремого ІТ-підприємства або групи ІТ-компаній.

Вказані зауваження та дискусійні положення не знижують загальної теоретичної та практичної значущості дисертаційної роботи Лесуна С. М. та не впливають на її позитивну оцінку.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Лесуна Сергія Миколайовича на тему «Формування системи фінансової безпеки підприємств ІТ-сфери в умовах становлення цифрової економіки» є самостійною, завершеною кваліфікаційною науковою працею, у якій отримано науково обґрунтовані результати, що мають теоретичне та практичне значення.

Актуальність теми, ступінь обґрунтованості й достовірності наукових положень, наукова новизна одержаних результатів, їх практична цінність, повнота оприлюднення у наукових публікаціях та дотримання норм академічної доброчесності дають підстави для позитивної оцінки проведеного дослідження. Зміст дисертації відповідає спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Дисертаційна робота відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою

Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами й доповненнями), а також вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами й доповненнями).

З огляду на зазначене автор дисертаційної роботи «Формування системи фінансової безпеки підприємств ІТ-сфери в умовах становлення цифрової економіки» Лесун Сергій Миколайович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Опонент:

**доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів,
грошового обігу і кредиту
Львівського національного університету
імені Івана Франка**

Назар ДЕМЧИШАК